

egyre gyorsabb ütemű polgárosodás erősen uniformizálta a szlovákiai magyarok népi kultúráját. Ehhez társultak az impériumváltásból adódó külső hatások, a korábbi piacközpontoktól való leszakadás, a »központi« szituációból peremhelyzetbe kerülés, továbbá az iskolarendszer, a hadsereg, a csehszlovák ipar stb. egységesítő hatása . . . A század vége felé a modernizációs hatások mellett egyre erőteljesebben érvényesülnek bizonyos globalizációs jelenségek, amelyek már nemcsak egymáshoz közelítik, hanem a »világkultúrába« is bekapcsolják a szlovákiai magyar tájak populáris kultúráját (pl. a legkisebb falvakban is felbukkanó graffitik)».

A szlovákiai magyarságról ezzel a könyvvel egy átfogó, a népi kultúra számtalan területét érintő tudományos áttekintést kapott a szaktudomány. A bőséges fekete-fehér és színes illusztrációs anyag még gazdagabbá, s a külsőben is becsesebbé teszi Liszka József új könyvét. A hetvenöt oldalas Irodalomjegyzék pedig bőséges információkkal látja el a térség vagy a szaktudomány iránt behatóbban érdeklődő kutatót, a Mutatók pedig a könyvben való könnyebb eligazodást segítik.

SILLING István

SZÍNHÁZ

BRRRAVÓÓÓ!!!

L'ubomír Feldek: *A rózsaszínű halál* – Újvidéki Színház

„Édith, tkp. Édith Giovanna Gassion, fr. sanzonénekesnő (Párizs, 1915; 1963). Az utcán énekelt, amikor Louis Leplée, egy kis párizsi mulató igazgatója 1935-ben felfedezte. A rádió, a hanglemez és a zenés revüszínház útján hódította meg a közönséget világszerte. Igazi népi sanzonénekesnő, akinek törekeny alakjával ellentétben álló erős tragikus csengésű hangja tartósan meg tudta nyerni az emberek szívét. Dalaiban legtöbbször az elkerülhetetlen végzetet és a szerelem ellenállhatatlan erejét énekli meg.”

Így ír a lexikonszócikkek tájékoztató/objektív műfaját tiszteletben tartó Magyar Larousse Enciklopédia a párizsi verébként (piaf = veréb) is emlegetett Edith Piaf-ról, a máig elévülhetetlen *Milord, Non, je ne regrette rien, Bravo pour le clown!, Padam . . . Padam, Hymne a l'amour*, s még számos nagy sanzon jellegzetes előadójáról, ki életéről maga számolt be *Nem bánok semmit sem* (1958, magyarul 1970) című önéletrajzában, amely alapul szolgált a szlovák

költő, regény- és drámaíró, dramaturg, műfordító, L'ubomír Feldek Piafról írt színpadi történetéhez.

Ezt vitte színre L'ubosav Majera elsősorban a színészi játékot segítő, egyszerűségükben is kidolgozott helyzeteket teremtő rendezésében az Újvidéki Színház – Mezei Kingával a főszerepben.

A méltán nagy sikerű *Szelídítések* és *Pác* rendezőjeként is ismert színésznő pályáján külön fejezet a Piaf-drámabeli feladat: első abszolút főszerep.

Színészi remeklés.

Ebben a néhány epizódszereplő ellenére is joggal monodrámának mondott előadásban Mezei Kinga Edith Piafot az élet szomorú komédiásaként ábrázolja, aki mindenből, saját életéből, szerelmeiből, sőt saját rettegett halálából is komédiát csinál. Sikerének titka talán abban rejlik, hogy nem adja ki a figurát. Nemcsak hogy minden helyzetben másnak mutatja, hanem azt sem teszi egyértelművé, ki is tulajdonképpen ez a nő, akinek egész életét felfokozott szeretetigény jellemzi. Szerencsétlen asszony, aki halni készül, s történetesen híres énekesnő lévén végigpergeti művészi sikerekben és magánemberi sikertelenségekben egyaránt gazdag életét, s közben – előtünk – mindent, csúnyát és szépet újraél, vagy aki már meg is halt, s emléke idéződik fel a színésznő által, aki vibráló, minden mozdulatával, mondatával és Piafot idéző kiválóan előadott dalokkal belülről, emberként és művészként hitelesít egy emberi sorsot, egy élettörténetet.

Mezei Kinga hihetetlen művészi érzékenységgel és biztonsággal, kiválóan egyensúlyoz a komikumot már-már a tragédiával keverő helyzetekben. Piafja egyszerre megható és megmosolyogtató, igazi veréb, aki állandóan veszélyben van, de akit a legkisebb remény is mérhetetlen bizalommal tölt el. S bár az előadás folyamán, már csak az elhangzó, ismert szonok miatt, semmiképpen sem feledkezhetünk meg, hogy *A rózsaszínű halál* című Feldek-mű főszereplője a híres, tragikus sorsú Edith Piaf, Mezei Kinga szerepformálása nem reked meg az énekesnőportrénál, egyetemesebb, komplettebb nőrsort mutat be csodálatos művészi érzékenységgel és mesteri szerepépítéssel. Minden mozdulat, amit látunk, minden mondat, szó, amit hallunk, mérhetetlen tudatosságot s ugyanakkor teljes spontaneitást példázva szervesül drámává. Kisrealista megoldásokból, pontos, apró lélekrajzi megfigyeléseken alapuló gesztusokból és váratlan, hol keserű tragikummal, hol (ön)ironikus komikummal teli, őszinte váltásokból áll össze, formálódik Mezei Kinga nőrsor-Piaf-portréja. Szerves egészzé fonódik össze a színésznő által egyszerre azonosuló, belső átéléssel és kívülről, mintegy eltartva ábrázolt, valóságból és álomból, fájdalmas csalódásokból és reménytelenséget leplező humorból szőtt szerep.

Annak ellenére, hogy a főszereplő mellett kisebb szerepekben még hat színész részese a produkciónak, *A rózsaszínű halál* lényegében egyszemélyes

színház, amelynek sikeréhez azonban a legtöbbször csak végszavazó vagy jelenlétükkel „párbeszédre” alkalmat nyújtó játszó társak is hozzájárulnak. Mindenekelőtt a halál mosolygós hírnökének szerepében feltűnő Krizsán Szilviát kell említeni, aki kivált az utolsó jelenetben, amikor gyerekes naiv buzgalommal gyújtogatja az előtte levő mécseshalmazt (ha mind ég, akkor hal meg a főszereplő, aki – késlelteve saját halálát – viszont csínytevőként el-elfúj egy-egy gyertyát az égők közül). Giricz Attila az apróka, de nagy tehetségű énekesnőt gyámolító író, Jean Cocteau-ként cseppentet bensőséges pillanatok a boldogtalan (énekes)nő életének epizódjaiba. Balázs Áron, Piaf szerelme, a nyugalmat árasztó bokszoló, Marcelként csalja elő a kétségbeesések közt vergődő nőből a felszabadult játékos viselkedés gesztusait. Vele szemben az újságokba temetkező közömbös szeretőként Kőrösi István f. h. a magakellettő csábítás és a tiltakozásból fakadó harag hangjait hívja elő Piaf/Mezeiből. Mindegyiküknél hálátlanabb a mostohatestvér, Simone vigasztaló, együttérző feladatkörét ellátó Jankovics Andrea, már indulásban visszafogott, kevés játéklehetőséget nyújtó szerepe.

Kár, hogy a betűk segítségével hitelesen nem idézhető fel Edith Piaf lemezhangja, amint pergetett r-jével és nyújtott ó-jával éneklő/hirdeti a bohóc dicsőségét – Brrrrravóóóó!! –, mert ennél találébban aligha szólhatnánk az újvidéki előadásról.

GEROLD László